

Maria Kocójowa*
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

BADANIA INTERDYSCYPLINARNE BIBLIOTEK, INFORMACJI NAUKOWEJ, KSIĄŻKI: SZANSA I UTRAPIENIE DLA UCZONYCH [INTERDISCIPLINARY RESEARCH ON LIBRARIES, SCIENTIFIC INFORMATION AND BOOK: AN OPPORTUNITY AND VEXATION FOR SCHOLARS]

Abstrakt: W związku z rozwojem badań interdyscyplinarnych w 21. wieku omówiono uwarunkowania wpływające na potrzebę rozszerzania w tym kierunku prac naukowych z bibliotekoznawstwa, informacji naukowej i bibliologii w Polsce. Obok korzyści wynikających z uprawiania badań interdyscyplinarnych starano się wskazać utrudnienia, którym musi sprostać uczonej je podejmujący.

BIBLIOTEKOWNAWSTWO I INFORMACJA NAUKOWA – INTERDYSCYPLINARNOŚĆ – METODOLOGIA
– UWARUNKOWANIA

Abstract: With respect to the development of interdisciplinary research in the 21st century, the author discusses diverse factors that influence the need of amplifying interdisciplinary dimension of scholarly works in LIS in Poland. The article considers both the advantages of practicing interdisciplinary research and barriers faced by scholar interested in carrying out this type of projects.

FACTORS AND CONSTRAINTS – INTERDISCIPLINARITY – LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
– METHODOLOGY

*

* *

---

* Prof. UJ, dr hab. MARIA KOCÓJOWA, Kierownik Zakładu Metodologii Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej IINiB UJ; w latach 1999–2005 dyrektor Instytutu INiB UJ; 1996–1999 współzałożyciel i prodziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ; redaktor trzech recenzowanych serii publikacji IINiB UJ od 1990 r. – nadal: Seria I *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej* (T. 2–14); Seria II *Materiały Edukacyjne z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ* (T. 1–16); Seria III założona w 2005 r. *e-Publikacje Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego* (CD 1–6 oraz dostęp online: <http://www.inib.uj.edu.pl>); kontraktor UJ projektu European Recommended Materials for Distance Learning Courses for Educators (EURIDICE) 2005–2007. E-mail: ikocoj@inib.uj.edu.pl

[Professor MARIA KOCÓJOWA, PhD; Head of the Chair of LIS Methodology, Institute of Information and Library Science, Jagiellonian University; former Director of the JU ILS Institute (1999–2005); co-founder and Deputy Dean of the JU Faculty of Management and Social Communication (1996–1999); chief editor of three peer-reviewed scholarly series issued by the JU ILS Institute from 1999 until present day: Series I *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej* (Vol. 2–14) [*Jagiellonian University Scholarly Fascicle. Studies in Library and Information Science*]; Series II *Materiały Edukacyjne z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ* (Vol. 1–16) [*Jagiellonian University Educational Materials in Librarianship and Information Science*]; Series III founded in 2005 r. *e-Publikacje Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego* [*e-Publications of Jagiellonian University Institute of Information and Library Science*] (CD 1–7, also available online at: <http://www.inib.uj.edu.pl>); Jagiellonian University contractor in the project European Recommended Materials for Distance Learning Courses for Educators (EURIDICE) 2005–2007. E-mail: ikocoj@inib.uj.edu.pl]

WPROWADZENIE

Najczęstsze w 21. wieku orientacje badań naukowych bibliotek, informacji, książki [dalej BIK] prowadzone są w perspektywie komunikacji społecznej, zarządzania lub kultury – co przesądza o ich interdyscyplinarności [Atkinson, Crowe 2006]. W opcjach tych ujawniają się specyficzne cechy badań interdyscyplinarnych, zwykle wymieniane przy ich definiowaniu, jak: wybór przedmiotu badań z pogranicza minimum dwóch dyscyplin, a częściej większej ich liczby; lub/i realizowanie badań przez zespół reprezentantów różnych dyscyplin, z przekonania i z własnych chęci pracujących nad wspólnym tematem [Nowak 2007; Szymczak, dok. elektr.]. Obie możliwości, współcześnie często łączone, sprzyjają prowadzeniu badań porównawczych, z naciskiem na relacje międzynarodowe. W przypadku BIK wszechobecność ICT wymaga zazwyczaj znajomości podstaw informatyki, co wpływa na zmiany w metodologii badań, powoduje zacieranie różnic między dyscyplinami, wzbogacanie ich o nową jakość, rozszerzanie tradycyjnego obszaru dyscyplin [Nahotko 2010; Sapa 2010]. Ukierunkowanie badań BIK na potrzeby użytkowników dokłada wymogi ogarnięcia rozległej i skomplikowanej tematyki wiążącej się ze złożonością natury ludzkiej, ujawniającej się w zetknięciu z bibliotekami, informacją, książką w kontekście społeczeństwa [Castels 2008].

Dla pojęcia „interdyscyplinarne” *pendant* stanowi „integralny”, czyli dążący do jedności wiedzy przy pomocy różnych technik i metod badawczych, łączonych i dających możliwość porównywania wyników. Wykorzystał tę paralelę jeszcze w okresie międzywojennym profesor Kazimierz Dobrowolski dla sprecyzowania metody genetyczno-integralnej w naukach społecznych, szerzej zastosowanej po 2. wojnie światowej. Ten pomysł kultywował też profesor Wiesław Bieńkowski, zasłużony dla Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz dla badań interdyscyplinarnych, którego twórczość naukowa stała się inspiracją tej konferencji [Bieńkowski 1995].

Zapoznanie się z założeniami badań interdyscyplinarnych pozwala odkryć ich walory przy podejmowaniu obszernych tematów (monograficznych), realizowanych indywidualnie lub zespołowo, jak i wąsko specjalistycznych (przyczynkowych), zawsze jednak pochłaniających uwagę szerszego ogółu, pozwalających na ustalenia powinowactw interdyscyplinarnych oraz przekraczanie granic między dyscyplinami. Współczesne zespołowe projekty, zwłaszcza międzynarodowe, wymagają spełnienia obu tych warunków przy kreowaniu wspólnych zadań. Benefis stanowi przeformułowanie pytań i wypracowanie nowych obszarów zainteresowań, względnie zmiany w tradycyjnych obszarach badawczych, rozszerzenie ich na przedmioty badań wymagające całościowych koncepcji wyjaśniających.

Badania interdyscyplinarne polegają zatem na łączeniu pojęć, metod, danych i procedur z różnych dyscyplin: „Interdyscyplinarność zaczyna się od przejścia danych, narzędzi i technik, lub praw i teorii z innych dyscyplin, a bilans importu/eksportu różni się w zależności od dyscypliny” [Kozłowski, dok. elektr.]. Sprzyja temu zjawisku tworzenie interdyscyplinarnych, często międzynarodowych zespołów. Przykładem badań BIK tego typu w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w 21. wieku są międzynarodowe projekty związane ze społeczeństwem informacyjnym: EURIDICE, HERN, COINE [Krakowska 2008, Kocójowa 2006]. Operuje się w badaniach też coraz chętniej terminem „podejście interdyscyplinarne”, który analogicznie do nazwy „podejście systemowe” służy do określenia ram badań możliwych do wykonania przez pojedynczych badaczy.

Intensyfikacja badań interdyscyplinarnych BIK mieści się w tendencjach globalnych współczesnego rozwoju zarówno badań podstawowych, jak i stosowanych, zwłaszcza poznawania rzeczywistości w naukach humanistycznych i społecznych, ale i matematyczno-przyrodniczych. Najczęściej są to badania na pograniczu socjologii, psychologii, pedagogiki, językoznawstwa, historii, historii sztuki, literaturoznawstwa, statystyki. Działalność instytucji BIK wymusza zastosowanie tego typu rozwiązań w profesjonalnej praktyce. Należy tu się zgodzić ze stwierdzeniem profesora Zbigniewa Klocha, jednego z ważnych twórców programu studiów interdyscyplinarnych w Polsce:

Tak uprawiana interdyscyplinarność prowadzi do przekraczania ostrych podziałów/granic między dyscyplinami, a w każdym razie do spostrzegania problemów i zagadnień, których z jednorodnego, monofonicznego punktu widzenia widać nie było [...] podejście o jakim tu mowa wymaga zmiany nawyków, wyjścia poza konwencje. A to się wiąże z odwagą, z chęcią i potrzebą wyjścia poza wyuczone schematy myślenia [...] interdyscyplinarność jest immanentną cechą wszelkich naukowych dociekań (...) eklektyzm metodologii nie jest zazwyczaj sam płodny poznawczo, to raczej rozległa wiedza pozwalająca patrzeć na problem z różnych perspektyw przynosi interesujące wyniki [...] czas pokaże, czy dzisiejsze tendencje są trwałe, słuszne i płodne poznawczo [Kloch 2007, dok. elektr.].

Badania interdyscyplinarne stały się zatem koniecznością i rzutują na kształt badań nad przeszłością oraz przyszłością, a co najważniejsze przyczyniają się do analizy i opisu badanej rzeczywistości z wielu punktów widzenia i perspektyw.

Znana z badań na temat interdyscyplinarności i nasycania tymi treściami programów studiów uniwersyteckich w USA od lat 90. 20. wieku – profesor Julie Thompson Klein wręcz stwierdziła:

Interdyscyplinarność jest częścią paradygmatu badawczego humanistyki w jej obecnym kształcie [...] trudno bez wiedzy z dyscyplin pokrewnych napisać coś sensownego z własnej dyscypliny [...] wiedza z dziedzin pokrewnych wspomaga interpretację opisywanych zjawisk [...]. Jako idea pluralistyczna wcielana w różnorodnych pomysłach i formach, pozwala na zmiany w drogach myślenia o wiedzy, nauce i edukacji [Klein 2005].

Potwierdza ten kierunek rosnąca współcześnie ranga i liczba instytucji naukowych, zwłaszcza edukacyjnych, posiadających w swojej nazwie przymiotnik „interdyscyplinarne” [Redden 2009]. Wpisanie do wyszukiwarki Google zapytania o badania interdyscyplinarne np. w odniesieniu do bibliotek, informacji, książki dało 23 000 odnośników [odczyt 30.04.2010]. W Oxford Scholarship Online – odnotowanych zostało ostatnio 1350 książek wydanych w Oxfordzie i identyfikowanych pod hasłem „Interdisciplinary Research” [Oxford Scholarship Online, dok. elektr.]. W Polsce takimi najnowszymi przykładami o obiecujących perspektywach rozwoju są wyższe uczelnie, wśród nich wyróżniają się inicjatywy Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego w połączeniu z Uniwersytetem Jana Pawła II w Krakowie.

Uniwersytet Warszawski, po zapoczątkowaniu studiów indywidualnych interdyscyplinarnych na początku 21. wieku, od 23 stycznia 2008 r. zawiera w swojej strukturze jednostkę o bardzo ambitnym programie: międzyuczelniany Instytut Badań Interdyscyplinarnych „Artes Liberales”, pod kierunkiem prof. dra hab. Jerzego Axera [<http://www.ibi.uw.edu.pl/pl/node/3>]. Jest to placówka edukacyjno-badawcza tym ważniejsza, że spowodowała skonfederowanie uczelni krajowych w kształceniu w tym kierunku studentów. Do kooperacji przystąpiło osiem najważniejszych polskich uniwersytetów: UW, UJ, UAM, UŚ, UW r, KUL, UMK oraz uzyskał afiliację Uniwersytet Szczeciński. W Radzie Naukowej zasiadło ponad 30. profesorów UW, znanych z nietypowych inicjatyw i liczącego się dorobku w różnych dyscyplinach. Studenci ze współpracujących uczelni mają indywidualny, interdyscyplinarny tok studiów w zakresie nauk społecznych, humanistycznych i przyrodniczych oraz opiekunów naukowych z dwóch uczelni, studia zostały zorganizowane na wzór prowadzonych w University of Chicago

w USA. Centralnym problemem badawczym jest „Spuścizna kulturowa Polski i Europy Środkowo-Wschodniej”.

W Uniwersytecie Jagiellońskim w połączeniu z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II zostało założone 2 października 2008 r. Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych z misją edukacji i badań w dziedzinie nauki, filozofii, teologii, zwłaszcza oddziaływania na kulturę, oraz filozofii przyrody i kosmologii. Idea ta jest kontynuacją rozwijanego dialogu między nauką a myślą chrześcijańską jeszcze przez kardynała Karola Wojtyłę, następnie w konwersatoriach interdyscyplinarnych na temat nauki i wiary prowadzonych przez ks. Michała Hellera i ks. Józefa Życińskiego w Ośrodku Badań Interdyscyplinarnych [Centrum Kopernika..., dok. elektr.; Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych (OBI), dok. elektr.].

Można mieć nadzieję, że propozycje tego typu zaktywizują studentów INiB, oraz wszystkich przyszłych badaczy BIK. Jest to znakomita droga do budowania nowego środowiska badaczy tematów interdyscyplinarnych oraz przyszłościowe rozwiązanie dla najzdolniejszych studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Bodźce dodatkowe stanowią fundusze unijne, pozwalające zwalczać marazm np. w działaniach na polu kultury, obejmujących BIK. Znowu sięgnę do inicjatyw krakowskich, a to do utworzenia Europejskiego Centrum Numizmatyki Polskiej przy Muzeum Narodowym w Krakowie [www.czapsky.org.pl] lub przedsięwzięć Międzynarodowego Centrum Kultury Krakowa [<http://www.mck.krakow.pl>]. Zwrócić też należy uwagę na powstający od 2009 r. w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju „Interdyscyplinarny system interaktywnej informacji naukowej i naukowo technicznej”, mający na celu stworzenie ogólnopolskiego systemu informatycznego integrującego bazy danych, repozytoria dla potrzeb nauki w Polsce [www.ncbir.pl].

Odkrywanie zależności interdyscyplinarnych w badaniach BIK powoduje ich nowy kształt, dodaje blasku, ale i przysparza kłopotów uczonym. Zebranie i konfrontacja negatywów z pozytywami ma na celu zainspirowanie dyskusji na temat przydatności tej konwencji uprawiania badań .

DLACZEGO INTERDYSCYPLINARNE BIK SĄ UTRAPIENIEM DLA UCZONYCH W POLSCE?

Trudności do pokonania jest wiele, poczynając od konieczności rozszerzenia przygotowania uczonych faktycznego i metodologicznego oraz pokonania niedoborów prowadzenia tego typu badań na polu BIK. Posłużę się argumentami mi bliskimi ze względu na profil badawczy IINiB UJ, a związanymi z barierami teoretyczno-metodologicznymi, niedostatkami edukacyjnymi w przygotowaniu oraz zaniżonym prestiżem społecznym badań BIK.

Problemy metodologiczno-terminologiczne badań interdyscyplinarnych BIK:

- Wymagają zwiększenia wiedzy i kompetencji uczonego w wybranych obszarach z pogranicza zwykle kilku dyscyplin. W przypadku badań BIK do zróżnicowania tematycznego i metodologicznego musi się dodać konieczność posiadania pakietu wiedzy specjalnie z zauważonych jako priorytetowe opcji badawczych (komunikacja społeczna, zarządzanie lub kultura, które przecież same w sobie są kompleksowymi naukami). Badacz BIK musi mieć świadomość, że inne źródła, metodologię, narzędzia badawcze będzie wykorzystywał przy różnych opcjach precyzowania kontekstów tematów.

- Badania z pogranicza nauk wymagają znajomości terminologii i operowania nią, umiejętności przystosowania i przenikania, przetwarzania wiedzy z różnych nauk do badań nad BIK, chęci współpracy w likwidowaniu nieporozumień.
- Trzeba poznać nową metodologię, właściwą dla wybranych opcji, zdecydować, co będzie przydatne i umiejętnie adaptować metody dla potrzeb badań BIK (np. w IINiB UJ dobrymi przykładami mogą być opracowania metodologiczne Remigiusza Sapy, Małgorzaty Jaskowskiej, Małgorzaty Janiak, Moniki Krakowskiej).
- Ostatnio zaakceptowana przez władze centralne nazwa dyscypliny „Bibliologia i informatologia” jest nadal mało kompatybilna z nazwami dyscyplin, w obrębie których prowadzone są badania BIK za granicą (*information and library science*), co powoduje nieporozumienia między przedstawicielami świata nauki i utrudnia współpracę interdyscyplinarną.
- U przedstawicieli innych dyscyplin jest stereotypem nieznaną wyników badań BIK, niestety zdarza się też trochę lekceważący stosunek do nich, co utrudnia podejmowanie badań interdyscyplinarnych z udziałem tematyki BIK oraz współpracę z uczonymi o rozmaitych specjalnościach.

Trudności edukacyjne w przygotowaniu do badań interdyscyplinarnych BIK:

- Zbyt mało jest ośrodków kształcących interdyscyplinarnie w Polsce.
- W programach studiów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa zbyt mało uwagi poświęca się interdyscyplinarności, zarówno od strony teorii jak i praktyki.
- Mała liczba nauczycieli akademickich (tutorów) kompetentnych do prowadzenia opieki nad studentami, chcącymi się kształcić interdyscyplinarnie i przygotowywać do prowadzenia tego typu badań BIK.
- Niewiele jest uczonych prowadzących badania interdyscyplinarne BIK, uprawnionych wobec tego do opieki nad tym kształtem badań młodszych kolegów.
- Mało istnieje ośrodków w Polsce preferujących badania interdyscyplinarne, w tym BIK.
- Nikłe forum publikacyjne (np. liczba czasopism interdyscyplinarnych) nie zapewnia zainteresowania tekstami z pogranicza BIK.
- Prace interdyscyplinarne na stopniu naukowym z BIK trudne są do recenzowania, ze względu na małą liczbę specjalistów ogarniających taką tematykę, zazwyczaj nie mieszczącą się w standardowych obszarach dyscyplin: brak promotorów, recenzentów, a przede wszystkim ośrodków chcących podejmować ryzyko firmowania stopni naukowych z prac z pogranicza dyscyplin. Przytoczyć tu można przykład dra Juranda Czerwińskiego, pioniera automatyzacji bibliotek w kraju, który w całej Polsce nie znalazł w latach 90. 20. wieku ośrodka patronującego jego interdyscyplinarnej pracy habilitacyjnej; natomiast jego książka, która miała być podstawą przewodniczącego: *Cyfrowe środowisko współczesnej biblioteki* (Gdańsk 2002), stanowi jedną z najbardziej poczytnych, dzisiaj już klasyczną, podstawową pozycję, zdigitalizowaną w Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej.

Zaniżanie rangi społecznej interdyscyplinarnych badań BIK wynika:

- Z konieczności przedzierania się przez nieufność uczonych z innych dyscyplin, dla których sprawy BIK są drugoplanowe, ponieważ dotąd były to badania uprawiane jako pomocnicze dla innych dyscyplin. Co gorsza, uczeni bez względu na własną specjalność czują się tu kompetentni do podejmowania (choć

rzadko) badań i ocen, bez względu na kwalifikacje i znajomość tematu oraz podstaw metodologicznych badań BIK.

- W społecznej ocenie przeważają opinie, że badania BIK stanowią marginalne i mało atrakcyjne pogranicze dla przedstawicieli innych dyscyplin.
- Pomijanie znaczenia dla społeczeństwa wyników badań interdyscyplinarnych BIK prowadzonych przez profesjonalistów powoduje ich małe wykorzystanie i znajomość korzyści płynących z wyników.
- Wolny postęp w osiąganiu stopni naukowych przez profesjonalistów prowadzących badania BIK źle wpływa na ich autorytet w środowisku naukowym i zmniejsza szanse na propozycje współpracy w projektach interdyscyplinarnych z nauk humanistycznych i społecznych.
- Wąskie grono profesjonalne badaczy BIK nie sprzyja wymianie interdyscyplinarnych doświadczeń.
- Tradycyjny tryb prowadzenia badań BIK przez profesjonalistów sekunduje zachowawczym przyzwyczajeniom przedstawicieli różnych dyscyplin, broniących się przed „nowinkami”.
- Zaznacza się małe doświadczenie profesjonalistów badaczy BIK w badaniach porównawczych i międzynarodowych, wspólnie preferowanych.
- Słaby prestiż społeczny instytucji patronujących badaniom BIK udziela się badaczom z tego pogranicza.

Dla przeciwwagi tej długiej, pejoratywnej listy trzeba ukazać zalety tego typu badań i postawić pytanie:

DLACZEGO BADANIA INTERDYSCYPLINARNE STANOWIĄ SZANSE DLA BADACZY BIK?

Współczesne lata cechują się przybywaniem liczby uczonych, głównie spośród kadry instytutów INiB i bibliotek, którzy podejmują badania interdyscyplinarne BIK. Dla ugruntowania optymizmu i odszukania pozytywów badań interdyscyplinarnych zebrałam pozytywne argumenty teoretyczno-metodologiczne, dotyczące przemian edukacji oraz przemawiające za wpływem na podnoszenie prestiżu społecznego.

Umocnieniu teoretyczno-metodologicznemu badań interdyscyplinarnych BIK sprzyja:

- Wzbogacenie procesów poznawczych i wielokierunkowe poszerzenie naświetlenia przedmiotu interdyscyplinarnych badań BIK, identyfikacja paraleli i związków.
- Przekraczanie tradycyjnych granic między bibliotekoznawstwem, informacją naukową, bibliologią a innymi dyscyplinami łączy badania BIK we wspólnym, nowoczesnym modelu obejmującym wielką rodzinę nauk humanistycznych.
- Konieczność analizy szerokiego kontekstu społeczno-kulturalno-komunikacyjnego pozwala na pomnażanie zainteresowania badaniami BIK szerszego kręgu odbiorców oraz umacnianie ich potrzeby w świadomości społecznej.
- Innowacyjność i oryginalność otrzymywanych wyników badań korzystnie wpływa na podwyższenie oceny ich jakości w społeczeństwie.
- Pobudzenie kreatywności uczonych badających BIK powoduje powstawanie nowych pomysłów interpretacyjnych, rozwój intelektualny.

- Przetwarzanie na użytek badań BIK nowej wiedzy i kompetencji; rozwijanie umiejętności wybierania przydatnych komponentów dla BIK z koncepcji i metodologii wielu dyscyplin przyczynia się do nowoczesnienia modeli badawczych.
- Swoboda ujęcia przedmiotu badań, bez ograniczeń skostniałymi, sztywnymi regułami przypisywanymi jednej nauce, pozwala uwzględnić w większej mierze potrzeby społeczeństwa informacyjnego.
- Realizowanie nowych atrakcyjnych dla potencjalnych odbiorców tematów BIK, przy wykorzystaniu zróżnicowanej metodologii, sprzyja testowaniu pomysłów metodologicznych sprawdzonych w innych dyscyplinach.
- Przyswajanie zróżnicowanej metodologii ułatwia prowadzenie prac badawczych BIK według zasad zapewniających efektywność.
- Przekraczanie barier między dyscyplinami, otrzymywanie wyników badań dzięki połączeniu wybranych aspektów teorii i metodologii z różnych dyscyplin przyczyniają się do bardziej wielostronnego oglądu zagadnień związanych z BIK, kształtowania nowych efektów badawczych, precyzji metodologicznej.
- Powstają nowe okazje promocji BIK dzięki otwieraniu dostępu do forów publikacyjnych z wielu dyscyplin i organizacji interdyscyplinarnych, naukowych i edukacyjnych.

Przygotowanie do badań interdyscyplinarnych BIK zależne jest od nowych możliwości edukacyjnych, jak:

- Reforma edukacji – trójstopniowy system kształcenia na poziomie wyższym (licencjat, magisterium, doktorat) oraz regulaminowe ułatwienia w podejmowaniu drugiego kierunku studiów, bowiem studenci zmieniając kierunki rozszerzają horyzonty i pogłębiają kompetencje badawcze zgodnie z własnymi zainteresowaniami.
- Szeroka oferta studiów podyplomowych, kursów umożliwia dopełnienie wykształcenia oraz stworzenie właściwej podstawy edukacyjnej dla prowadzenia interdyscyplinarnych badań naukowych.
- Podwyższenie w Polsce w kultury kształcenia w zakresie przyswajania języków obcych (programy wymiany międzynarodowej) pozwala na aktywny dostęp do piśmiennictwa oraz bardziej wielostronną wymianę poglądów i doświadczeń naukowych.
- Nabycie umiejętności w wyszukiwaniu w Internecie, digitalizacja zasobów, repozytoria i biblioteki wirtualne, Open Access stwarzają ułatwienia dla badaczy w dostępie do źródeł i literatury oraz absolwentom BIN zapewniają także zdobycie nowego rynku pracy w ośrodkach lokalnych/regionalnych/międzynarodowych.
- Powstanie nowych interdyscyplinarnych studiów wyższych pozwala na integrację studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa z innymi kierunkami, stworzenie nawyku wspólnego studiowania, a w przyszłości pracy naukowej.

Podnoszenie prestiżu społecznego badań BIN dzięki interdyscyplinarnym badaniom wynika za pośrednictwem:

- umocnienia podstaw teoretycznych własnych dyscyplin i przenikanie pozytywne do badań BIK osiągnięć współpracujących dyscyplin,

- promocji BIK wśród innych badaczy, z którymi się kooperuje,
- korzystanie z doświadczeń zdobytych w innych dyscyplinach budzi ciekawość ich przedstawicieli, nowe spojrzenie na temat badań, nieskażone rutyną i przyzwyczajeniami,
- wymiana doświadczeń w wykorzystaniu ICT do celów badawczych pogłębia m.in. stosowanie nowych form elektronicznych w służbie nauki i dydaktyki,
- poznanie nowej literatury przedmiotu, autorów i ich dorobku, poszerzenie forum do dyskusji naukowej otwiera horyzonty, powoduje większą zauważalność badaczy BIK w świecie nauki,
- prowadzenie badań interdyscyplinarnych BIK ułatwia wniknięcie w społeczeństwo informacyjne i stwarza możliwość ukazania społeczeństwu przydatności badań BIK,
- spory ze względu na różne punkty widzenia reprezentantów dyscyplin pozwalają na bardziej prawidłową diagnozę naukową, podnoszącą prestiż badań m.in. BIK,
- przyspieszenie rozwoju badań nad BIK, zwłaszcza międzynarodowych i porównawczych, innowacyjność badań, stworzenie nowych modeli naukowych i podstaw do przekształcania praktyki stwarza doceniany postęp naukowy,
- likwidacja anachronicznych podziałów między dyscyplinami pozwala na lepszą współpracę specjalistów i zrozumienie znaczenia BIK,
- potencjalnie zwiększa się udział badaczy BIK w nowo tworzących się środowiskach, jak np. „komputerowców” (Chris Hagar z USA nazywa je *informatics community* [Kocójowa, dok. elektr.]).

ZAKOŃCZENIE

Badania naukowe zmierzające do integracji, systematyzacji oraz jednoczenia wiedzy obok interdyscyplinarnych mają też inne odmiany znane pod nazwą: badań multidyscyplinarnych (badania prowadzone są niezależnie od siebie i dopiero wyniki się dodaje) lub badań transdyscyplinarnych (paradygmat ogarniający kilka dyscyplin, rekonfiguracja dyscyplinowych podziałów). We wszystkich odmianach zaznacza się odchodzenie od sztywnych ram dyscyplin w stronę holistycznego ujęcia przedmiotu badań, rozwiązywania zadań, które obecnie trudno włączyć do jednej dyscypliny (typowym przykładem mogą tu być badania BIK), poszukiwanie rozwiązań wychodzących naprzeciw indywidualnym dążeniom i potrzebom użytkowników, co w nowy sposób porządkuje teorię i metodologię (np. badanie w Internecie zjawiska „tagów”, ważne dla wyszukiwania [Stępień 2010] i wspomaga budowanie społeczeństwa informacyjnego.

Bilans korzyści i trudności badań interdyscyplinarnych prowadzi do potwierdzenia tezy o konieczności ich rozwijania, a znaczenie urasta do problemu globalnego. Jednym z ważnych kroków naprzód jest dostęp w celach naukowych i edukacyjnych do elektronicznych źródeł online. W Polsce w 2010 r. przekłada się to zjawisko m.in. na zwiększoną promocję wszystkich kierunków badań naukowych przez dostęp do Wirtualnej Biblioteki Nauki i nowy model finansowania baz danych, połączony z modyfikacją zakresu tematycznego Biblioteki Wirtualnej Nauki [<http://nauka.govpl/nauka/informacje-dla-kierownikow-jednostek-naukowych/i...>]. Mianowicie wszystkie instytucje naukowe mają mieć zapewniony 100% dostęp od 2010 r. do baz danych: WEB OF SCIENCE, SCIENCE DIRECT, Czasopism SPRINGER, EBSCO PUBLISHING – pakiet podstawowy, JOURNAL CITATION REPORT (JCR), CONFERENCE PROCEEDINGS CITATION INDEX (CPCI), a także do: źródeł informacji, których zastosowanie jest wymagane w procesie oceny pracowników i kategoryzacji instytucji na-

ukowych, do bieżących baz bibliograficzno-abstraktowych oraz pełnotekstowych wielod dziedzinowych, które wcześniej były finansowane przez konsorcja minimum 50 instytucji, jak i do archiwów wybranych baz danych w miarę dostępnych środków finansowych na jednorazowe opłaty licencyjne. Uznano też za niezbędne: „wsparcie badań interdyscyplinarnych”.

Takie formułowanie ogólnopolskich perspektywicznych planów wzbudza nadzieję, że zostanie pogłębiona refleksja teoretyczna i metodologiczna nad badaniami interdyscyplinarnymi, przyspieszony ich rozwój, pojawią się nowe obszary badań, a wśród nich należne miejsce przypadnie badaniom BIK.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA I OPRACOWANIA

- Atkinson, J.; M. Crowe (2006). *Interdisciplinary Research Methods*. New York: J. Wiley & Sons, 256 p.
- Bieńkowski, W. (1995). Kazimierz Dobrowolski jako badacz historii i teorii kultury. [W:] Bieńkowski, W.; W. Kwaśniewicz red. (1995). *Kazimierz Dobrowolski – człowiek i uczonec*. Kraków: „Secesja”, s. 71–93.
- Castels, M. (2008). *Społeczeństwo sieci*. Warszawa: Wydaw. Nauk. PWN, 531 s.
- Centrum Kopernika..., dok. elektr. <http://www.copernicuscenter.edu.pl/centrum/> [odczyt: 30.03.2010].
- Denzin, N.K.; Y.S. Lincoln red. (2009). *Metody badań jakościowych*, t.1–2. Warszawa: Wydaw. Nauk. PWN, 877+ 725 s.
- Hagar, Ch. (2008). *The Convergence of Community Informatics and Library Information Science*. [W:] Kocójowa M. red. (2008). *Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników*. Kraków: IINiB UJ, s.169–169, DVD i online strona domowa Instytutu INiB UJ. Seria III e-Publikacje INiB UJ nr 5.
- Harkness, J.A. et al. (2010). *Survey Methods in Multicultural, Multinational and Multiregional Context*. New York: J. Wiley & Sons, 320 p.
<http://kbn.icm.edu.pl/pub/kbn./sn/archiwum/9601/kozlow.html> [odczyt 20.03.2010].
- Klein, J. Thompson (2005). *Humanities, Culture and Interdisciplinarity*. Albany, NY: SUNY Press, 220 p.
- Kloch, Z., dok. elektr. (2007). *Interdyscyplinarność w naukach społecznych*. [W:] *Interdyscyplinarność w naukach społecznych i humanistycznych – możliwości i ograniczenia*. Seminarium Wydziału I Nauk Społecznych PAN i Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. <http://www.obta.uw.edu.pl/pl/node/61> [odczyt 20.03.2010].
- Kocójowa, M. red. (2006). *E-włączenie czy e- wyobcowanie*. Seria III e-Publikacje INiB UJ nr 2, Kraków: Instytut INiB UJ, CD i online strona domowa Instytutu INiB UJ.
- Kozłowski, J., dok. elektr. (po 1995). *Narodziny i rozwój dyscyplin naukowych*.
- Krakowska, M. (2008). *Nowe formy komunikacji społecznej w europejskiej przestrzeni edukacyjnej*. Kraków: Wydaw. UJ, 183 s.
- Nahotko, M. (2010). *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym*. Warszawa: SBP, 284 s.
- Nowak, S. (2007). *Metodologia nauk społecznych*. Warszawa: PWN, 494 s.
- Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych (OBI), dok. elektr. <http://www.obi.opoka.org.pl/copernicus/> [odczyt: 30.03.2010].
- Oxford Scholarship Online, dok. elektr. www.oxfordscholarship.com [odczyt: 30.03.2010].
- Redden, E. (2007) ‘Institutionalizing’ Interdisciplinary Research, dok. elektr. [In:] *Inside Higher Edu* (2009). <http://www.insidehighered.com/layout/set/print/news/2007/07/25/interdis> [odczyt: 20.03.2010].
- Sapa, R. (2010). *Metodologia badań obszaru pośredniczenia w komunikacji naukowej z perspektywy informacji naukowej*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 214 s.
- Szymczak, S., dok. elektr. *Interdyscyplinarność...* http://www.isnr.uksw.edu.pl/wydaw/xxv/szym_i.htm [odczyt 30.03.2010].